

de quibus jam dictum : nunc loquendo de cæteris,

Resp. II. Matrimonium spirituale, seu professio religiosa, pariter ipso jure (ecclesiastico tamen) invalida est, si fiat ex metu gravi, et injuste incusso. Ita communis; atque in allatis versiculis indicatur per ly « votum, » estque expresse decisum in cap. I. h. t.

58. *Et quodlibet votum per metum emissum, nisi postea cessante metu ratificetur.* — Et hoc ipsum Glossa in cit. c. *Abbas*, §. *Coactus*, et Panormitanus ibid. n. 41; Sanchez, lib. VII, de *Matrim.* disp. 29, n. 5; Zoesius h. t., n. 7; Sannig, eod. cap. 4, n. 4, aliique communiter, extendunt ad quodlibet votum per metum emissum; idque colligitur a pari ex d. cap. I, h. t. *Accedit, quod oporteat, ut « liberum sit arbitrium in votendo, »* juxta c. *Licet*, 6, de *Voto*. Nam « voluntarium sibi militem eligit Christus, » prout dicitur can. *Non est*, 13, q. 1. Et hinc merito Ecclesia votum metu extortum ita irritavit, ut nulla ex eo oriatur obligatio. Pirhing, h. t. n. 25 et 27, cum aliis. Intellige, nisi professio religiosa, vel aliud votum metu cogente emissum, postea cessante metu expresse, vel tacite ratificetur. Tunc enim propter subsequentem ratihabitionem, seu liberum novum consensum, convalesceret, per textum in cit. cap. 1, h. t.

59. *Juramentum tamen metu gravi extortum, est validum; et quæ disparitas?* — Nec datæ conclusioni obstat, quod juramentum metu gravi extortum sit validum, c. *Ad aures*, 3, h. t. et c. *Si vero*, 8, de *Jurejurand.* Resp. enim cum Abbate in cit. 6, c. *Si vero*, n. 10, in fine, disparitatem esse : quia, cum frequenter juramentum interveniat in actibus hominum, aliter Ecclesia statuit circa ipsum, ne detur materia allegandi metum, sicque pejerandi; simulque, ut habeatur in majori reverentia religio juramenti, probato metu debet peti absolutio ab ipso. Hæc autem ratio non militat in voto, utpote quod raro emittitur.

60. *Promissio, ac traditio rerum ecclesiasticarum metu extorta, ipso jure non tenet. Idem dicendum de juramento desuper facto.* — Resp. III. Promissio, ac traditio rerum ecclesiasticarum gravi metu extorta, sicut et juramentum tali metu factum de rebus Ecclesiæ vel tradentis, vel non repetentis, ipso jure non tenet. Ita habetur can. *Si quandoque*, 13, q. 6, juncto c. *Pervenit*, 2, de *Jurejurand.* atque indicatur in supra allatis versiculis per ly « sacrum. » *Accedit ratio, quia, cum alie-*

natio rerum Ecclesiæ sine solemnitatibus a jure requisitis non valeat, multo magis ea non valet, si extorta sit per metum gravem, atque injuste incussum. Et idem dicendum de juramento desuper facto : tum quia accessorium sequitur naturam principalis, juxta reg. 42 juris in 6; tum quia tale juramentum nequit servari absque peccato, alienando videlicet aliquid in præjudicium Ecclesiæ; sicque non obligat.

61. *Solvitur instantia.* — Nec obstat, quod in cit. c. *Pervenit, de Jurejurand.*, absolutio a tali juramento per Papam data fuerit. Resp. enim hanc esse datam solummodo de facto, et ad cautelam. Nisi cum Glossa ibidem ly « absolvimus, » velis exponere pro, « id est, absolutum esse ostendimus. »

62. *Contractus dotis promissæ, vel solutæ ex metu gravi, non valet.* — Resp. IV. Contractus dotis promissæ, vel solutæ ex gravi metu, est ipso jure nullus. Patet hoc ex l. *Si mulier*, ff. h. t. ibi : « Si dos metu promissa sit, non puto nasci obligationem. » Ubi summarius ait : « Contractus dotis factus metu, est ipso jure nullus. » Et merito : quia dos est accessoria ad matrimonium : atqui matrimonium metu gravi contractum, ipso jure est irritum; ergo et promissio dotis. Atque hoc in dictis versiculis denotatur per ly « dos. »

63. *Et quid de jurisdictione per metum gravem extorta.* — Resp. V. Jurisdictio per metum gravem obtenta, seu extorta non tenet. Ita insinuat in dictis Glossæ versiculis per ly, « judicium. » Idque desumitur ex l. II, ff. de *Judiciis*; ubi cum promissum fuisset, quod error litigatorum non proroget jurisdictionem, subditur hoc ipsum esse dicendum de gravi metu, illis verbis : « Aut, si cum restitisset quis ex litigatoribus, viribus præturæ compulsus est, nulla jurisdictio est : » scilicet ipso jure nulla, sicut nec dos per metum promissa, ut explicat Glossa ibid. §. *Nulla*.

64. *Et quid de jurisdictione per metum gravem extorta.* — Quamvis autem in cit. l. II, ex professo sit sermo de jurisdictione prorogata, nihilominus Abbas in cap. II, n. 12, h. t. laudat Glossam ibidem id generaliter intelligentem, considerata ratione textus : quia enim metus impedit prorogationem jurisdictionis, fortius debet impedire translationem ejus. Fatendum tamen, quod de hoc casu non pauci doctores dubitent, atque contrarium teneant : ut Sanchez l. III, de *Matrim.* disp. 36, n. 13; Lessius, l. II de *Justit. et*

jure, cap. XVII, n. 37; Pirhing, h. t., n. 33, et quidam alii.

65. *Absolutio a censuris harumque revocatio metu extorta, ipso jure est nulla, eamque extorquens excommunicatur.* — Huc adde, et quidem indubitate, absolutionem a censuris, seu a sententia excommunicationis, suspensionis vel interdicti, ejusque revocationem, vi aut metu extortam. Hæc enim non solum ipso jure nulla est, sed etiam taliter extorquens, ipso facto excommunicationem incurrit; prout habetur expressum in cap. un. h. t. in 6, et amplius declarant Glossa atque doctores ibidem.

66. *Idque locum habet etiam in excommunicatione minori : secus in irregularitate.* — Et hæc constitutio pariter locum habet in absolute ab excommunicatione minori, per vim aut metum gravem extorta : quia verba illius canonis loquuntur generaliter de excommunicatione. Suarez disp. 7, de *Censuris*, sect. 6, n. 13, cum communi. Secus dicendum de dispensatione ab irregularitate, per similem metum extorta : quia de irregularitate ibidem nulla fit mentio; sicque valet ejusmodi dispensatio, licet ratione metus postmodum ipsa sit irritanda. Pirhing, h. t. n. 31, post Lugonem, tom. II, de *Justit. et jur.* disp. 22, sect. 7, n. 129.

67. *Idemque procedit etiam in excommunicatione injusta, non autem in invalida.* — Insuper dicta constitutio locum habet in excommunicatione injusta. Humiliter enim debet absolutio peti, non per metum extorqueri : quia sententia pastoris, sive justa, sive injusta fuerit, timenda est, can. *Sententia*, 11, q. 3, et notat Glossa in cit. cap. un. §. *Excommunicationis*, h. t. in 6 post Joan. Monachum, archidiaconum, et alios. Secus dicendum, quando sententia censuræ non solum injuste, sed etiam invalide lata fuit, v. g. ob defectum jurisdictionis : quia verba dictæ constitutionis pœnalis debent intelligi cum effectu, arg. can. *Hæc autem verba de Pœnit.* dist. 1, juncto Glossa ibidem : sed quando censura est invalida, idem est, ac si nulla fuisset lata; ergo. Suarez disp. 23, de *Censur.* sect. 4, n. 12; Pirhing, d. n. 31.

68. *Exemplificatur id ipsum in revocatione censuræ per metum extorta.* — Et quia in eadem constitutione fit expressa mentio de revocatione censuræ per metum extorta : hinc ipsa etiam locum habet tunc, quando censura lata est intra certum tempus incurrenda, si præcepto non pareatur, et quis per illatum me-

tum ante lapsum illius temporis compellat judicem ecclesiasticum ad ejus revocationem. Idemque dicendum, quando dominus temporalis gravi metu compellit superiorem ecclesiasticum ad relaxandum interdictum loci : nam et talis revocatio censuræ, aut relaxatio interdicti, ipso jure nulla est; sicque istud adhuc ligat, et compellens incurrit excommunicationem. Suarez, cit. disp. 7, n. 13; Barbosa, ad cap. un., n. 3, h. t. in 6, et alii.

69. *Auctoritas tutoris metu extorta, nulla est.* — Resp. VI. Auctoritas tutoris per metum extorta, nulla est. Ita Glossa ubi supra, istud denotans in sæpe dictis versiculis per ly « Tutor. » Idemque desumitur ex l. I. § fin. ff. de *Auctorit. tutorum*; ibi : « Tutor, si invitatus retentus sit per vim, non valet quod agitur; neque enim præsentia corporis sufficit ad auctoritatem; » hoc est, ut gesta per tutorem valeant. *Accedit ratio, quia ad talium valorem etiam tutoris consensus requiritur : atqui talis abest, ubi tutor est invitatus, ac per vim retentus; ergo.*

70. *Solvitur instantia.* — Si dicas hanc legem solummodo loqui de tutore invito, ac per vim retento : atqui aliud est vis seu violentia, aliud metus; et gesta per metum cæteroquin censentur sufficienter voluntaria, ut regulariter teneant. Resp. quod hoc ipsum sit dicendum de tutore ex gravi metu procedente, est speciale in tutore, sicut et in dote; ut inquit Glossa in d. l. I. §. *Non valet* : idque favore pupilli, ne cæteroquin huic quoquo modo præjudicetur. Nam, quod in simili ob favorem matrimonii metus gravis, et coactio æquiparentur, textus est in c. *Cum locum* 14, de *Sponsalib.*, ubi dicitur : « Cum locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit. »

71. *An valeat testamentum metu factum; aut ubi testes inviti ex gravi metu detenti fuerint?* — Præter hosce casus in dictis Glossæ versiculis comprehensos, addit Hostiensis in *Summa*, h. t. n. 6, et Abbas Panormit. in cap. II, n. 16, eod. quosdam alios, in quibus pariter gesta per metum non tenere, nonnulli volunt. Eorum unus est in testamento : nam, quando quis per metum cadentem in virum constantem facit testamentum, aut ubi testes inviti ad ejus confectionem pari metu fuerunt detenti, aiunt illud non valere, arg. l. *Qui testamento*, 20, § fin. ff. de *Testament.*, ubi dicitur : « Sed si detenti sint inviti ibi testes, putant non valere. »

72. *Sententia per metum lata, num valeat?*

— Alius casus est in pronuntiatione sententiæ: nam quod sententia per metum lata non teneat, tradit Hostiensis ibidem, id probans ex can. *Injustum*. 41, q. 3. Verum Glossa in d. can. *Injustum*. §. *Non valeat*, et Archidiaconus ibid. n. 2. et 3, et plures alii docent, quod ejusmodi sententia per metum lata teneat, nisi elidatur per exceptionem.

73. *Sententia per metum lata, num valeat?* — Nec obstant dicta, n. 63 et 64. Resp. enim cum Panormitano loc. cit. n. 17, quamvis metus gravis, si intervenit in jurisdictione conferenda, vel proroganda, vitiet actum ipso facto, ut ibidem ostensum fuit. Secus tamen esse, quando is intervenit in jurisdictione exercenda: tunc enim regulariter (seu ubi aliud specialiter non exprimitur, prout expressum habetur in casu cap. 4, h. t. in 6) metus non vitiat ipso jure. Stat enim regula, quod illa, quæ metu fiunt, teneant, nisi in casibus specialiter exceptis.

74. *Utrum valeat constitutio procuratoris, si fiat ex gravi metu?* — Tertius casus est in constitutione procuratoris: hanc enim non tenere, si per metum quis constituat procuratorem, voluit Hostiensis loc. cit. id probans ex c. *Accedens*. 10. de *Procuratoribus*. Verum istud textus ille clare non probat: et commode potest salvari, quod quidem constitutio procuratoris, præsertim in casu matrimoniali, plena debeat libertate gaudere, et si per metum extorta fuerit, si rescindenda: non tamen, quod ipso jure sit invalida. Unde casus iste magis est dubitabilis, sicut et nonnulli alii a quibusdam relati, quos proinde placuit præterire.

75. *Omnes actus illi metu extorti ipso jure non valent, qui sine peccato servari non possunt.* — Tandem generaliter est notandum, quod omnes actus illi metu extorti, ipso jure sint invalidi, qui sine peccato servari non possunt. Verumtamen istud non provenit ratione metus injuste incussi, sed ratione peccati: nemo enim potest obligari ad peccandum, cap. ult. de *Pactis*. Etiam si juramentum intercessisset: quia « non est obligatorium contra bonos mores præsitum juramentum; » juxta reg. 58 juris in 6, cum similibus.

IV.

DE PROBATIONE, AC DURATIONE METUS; UBI ET DE METU REVERENTIALI.

76. *Metus regulariter non præsumitur, sed ab allegante est probandus.* — Quæritur I. Quid

generatim sit sentiendum de probatione metus? Resp. I. Regulariter loquendo metus non præsumitur, sed ab allegante est probandus. Ita Menochius, l. III. de *Præsumptionibus*. præ. 126, n. 1; Mascardus, de *Probationibus*, concl. 1056, n. 1 et 2, concl. 1057, n. 1 et seqq. allegans plurimos alios cum communi. Idque patet ex l. *Cum te non solum*, ff. De *his, quæ vi metusve causa*, etc., et l. I. § *Quæ exonerandæ*, ff. *Quarum rerum actio*, etc., ubi expressè requiritur probatio metus per allegantem faciendâ. Accedit ratio, quia si metus præsumeretur delictum; nam impræsentiarum sermo est de metu injuste incusso; atqui delictum non præsumitur, donec probetur, can. *In cunctis*. 11, q. 3, et can. *Nullam ante*, 30, q. 5, et l. *Merito*. ff. *Pro Socio*; cum concordantiis; ergo.

77. *Metus est probationis difficilis.* — Resp. II. Metus est difficilis probationis, nec nisi conjecturis atque indiciis probari potest. Ita Sperellus, decis. 5. *Fori ecclesiast.* n. 69; Mascardus, cit. concl. 1057, n. 2 et 6; Alexander, consil. 98, n. 6, l. III; Menochius, de *Arbitrar. judic.* casu 136, n. 1, post Baldum in l. *Si quis hoc genus*. C. de *Episc. et cleric.* ac alios. Ratio prioris partis est, quia metus consistit in mente: neque enim aliud est, quam « instantis periculi, vel futuri causa, mentis trepidatio, » prout desumitur. l. I. ff. De *eo, quod metus causa*, etc. Et quia gestum ex metu, est simpliciter voluntarium, et involuntarium dumtaxat secundum quid; hinc colligere licet, quam sit difficile discernere metum a spontanea voluntate.

78. *Nec nisi conjecturis et indiciis probari potest.* — Atque ex his patet posterior pars conclusionis. Quia enim ipsummet metum, seu interiorem mentis trepidationem, sensibus corporeis percipere non licet; consequens est, eundem non nisi conjecturis, seu quibusdam indiciis exterius apparentibus, pro foro externo probari posse. Solum adverte, quod metus debeat probari per indicia propinqua, non autem per remota, et extrinseca, ut inquit Jason in l. *Interpositas*, n. 4. C. de *Transact.*

79. *Quisnam hic et nunc sit justus metus, judicis arbitrio relinquatur.* — Resp. III. Quisnam hic et nunc sit justus metus, seu ad rescindendum vel irritandum actum sufficiens, judicis arbitrio derelinquendum. Ita Sperellus, cit. decis. 5, n. 72 et 73, cum aliis, attestans de communi. Idque desumitur ex l. *Metus autem*. 3. ff. *Ex quibus causis*

majores, etc. ubi loquendo de justo metu, dicitur: « Non sufficit quolibet errore ad ductum timuisse, sed hujus rei disquisitio judicis est. » Quin etiam qualitas personarum attendenda videtur: minor enim metus sufficit in fœmiba, quam in viro, argum. can. *Indignantur*, 32, quæst. 6, et notat Glossa in c. *Cum locum*. §. *Metus de Sponsalib.*, et Jason cit. n. 4.

80. *Idemque dicendum de conjecturis, harumque vi probandi.* — Quinimo inter ipsa indicia, seu conjecturas, multiplex solet esse variatio; sicque earum etiam qualitas, visque probandi, merito judicis relinquatur disquisitioni et arbitrio: eo præsertim, quia certum quid de hoc in jure non reperitur definitum, imo nec possent in particulari exprimi omnes casus. Glossa in c. *Cum dilectus*, §. *Metum mortis*. h. t.; Menochius, de *Arbitrar. judic.*, Casu 136, n. 2; Mascardus, cit. conclus. 1057, n. 12. allegans communem.

81. *Metus illatus quibus conjecturis in specie probetur?* — Quæritur II. Quibus probationibus, seu conjecturis in specie, metus illatus probetur? Resp. I. Ejusmodi probationes, seu conjecturas esse plures; adeo, ut Menochius de *Præsumptionibus*. l. III. præsumpt. 126, concl. 1056 et 1057, ac alii, nonnullas alias addiderunt. Juvat præcipuas earum exempli gratia huc adducere.

82. *Metus præsumitur, quando quis contraxit in carcere seu vinculis constitutus.* — Imprimis enim prudens iudex probabilem esse conjecturam metus illati procul dubio censebit, istamque præsumet, quando metum allegans probat se fuisse incarceratum, atque ibidem contraxisse: ipsa enim vincula satis superque arguunt, per metum fuisse gesta omnia, quæ in vinculis acta fuerunt; atque idcirco viribus carere. Menochius, de *Arbitr. judic.* casu 136, n. 3, et seqq. post decium consil. 691, n. 5. Bartolum, et alios. Idemque patet ex l. *Qui in carcerem*. ff. De *eo, quod metus causa*, etc., ubi dicitur: « Qui in carcerem quem detrusit, ut aliquid ei extorqueret, quidquid ob hanc causam factum est, nullius momenti existit. »

83. *Vel si in aliqua domo, etiam privata, detinebatur clausus.* — Atque hoc ampliatur ad eum casum, quo quis in aliqua domo etiam privata detinetur clausus, et vinculis astrictus: nam etiam tunc, quidquid vinculus agit, præsumitur metu actum, sicque istud erit invalidum. Mascardus, cit. concl. 1056, n. 45, citans alios. Idque aperte habe-

tur in l. *Succurritur*. ff. *Ex quibus causis majores*, etc., ubi vinculorum appellatio latius accipienda dicitur, ut inclusi quoque in aliqua parte domus, veluti latumiis, victorum numero habeantur; cum nihil intersit, parietibus, an compedibus quis teneatur.

84. *Aut quando probetur minæ potentis.* — Resp. II. Metus etiam præsumitur ex eo, quod probentur minæ potentis, qui verisimiliter illas executurus est, vel alias exequi consuevit: dummodo minæ illæ fuerint de gravi malo inferendo, ut puta. mortis, cap. 1, h. t. amissionis honorum, seu patrimonii, cap. 11. eod., aut hujusmodi. Abbas in cap. 1, n. 3, de *Offi. delegat.* Menochius cit. cas. 136, n. 11, post Bellameram consil. 9, col. 5, et alios; atque concordant dicta superius §. 2, n. 19 et 20.

85. *Idque exemplificatur.* — Sic quod metus justus probetur ex evagatione gladii, præsertim in loco solitario cum minatione transverberationis facta, textus est in cit. cap. 1, et notat Abbas ibid. n. 4. h. t. Similiter probatur metus illatus, quando ad ostium domus, in qua celebratur contractus, extant viri armati, qui facile possent vim inferre. Menochius, de *Præsumptionibus*, l. III. præsumpt. n. 8, et præsumpt. 126, n. 27, post Capolam, consil. 2, n. 5, et Corneum, consil. 44, n. 11, l. II. Insuper conjectura justus metus est, si clericus terrore laicorum renuntiet et beneficio ecclesiastico, aut hujusmodi; uti desumitur ex c. *Ad aures*. III, h. t. Solent enim laici oppido clericis esse infesti, can. *Laicus*, 2, q. 7, et c. *Clericis de Immunitat. Eccles.* in 6, sicque citius minas suas erga clericos præsumuntur completuri. Idem dicendum de similibus.

86. *Alia conjectura metus illati est, quando quis antea jure suo fuit spoliatus, et deinde ipsi renuntiat.* — Resp. III. Inter alias metus incussi conjecturas etiam connumeratur ea, quando quis antea jure suo, v. g. beneficio ecclesiastico spoliatus fuit, et deinde absque alia causa illi renuntiat: præsumitur enim talis renuntiatio facta ex metu, c. *Super hoc*, 5. de *Renuntiat.* Siquidem nemo præsumitur velle jactare suum, l. *Cum de indebito*. §. 1. ff. de *Probat.*; Menochius, §. *Præsumpt.* 126, n. 20; Mascardus, cit. concl. 1056, n. 42, post Cravettam, consil. 49, n. 4. et alias.

87. *Aut quando probatur, præcessisse inter alios tractatum de cogendo aliquem per metum.* — Idem dicendum, quando probatur, præcessisse inter alios tractatum de cogendo ali-